

Dames en Hiere,

Vandaag wurd 'n plaquette onthuld ter naogedachtenis aon de Wolderse oorlogslachtoffers.

Miene pap "uzze pap" waor eine vaan die slachtoffers. leg bin door de Stichting Heemkunde "Van Wilre tot Wolder" gevraog bij dees onthulling e paar weurd tot uug te richte, Boeveur miene dank.

Pauli Crauwels, uzze pap, woord 17 augustus 1901 op de Tongerseweg in Oud Vroenhoven/Wolder gebore en greujde dao op.

Heer maakde dao de lieger sjaol aof, sjepeulde piccolo bij de Greune en heet aoch in Wolder gevoetbald.

In Mestreech heet pap gelierd veur machinezetter en zien ierste werk waor bij Boosten en Stols in Mestreech. Later lierde heer Net Bronzwaer kinne, ei meidske van 't Vossepad. Dao trouwde heer met in 1928 in dees kerk.

Umdat pap es machinezetter werk koos kriege bij Alberts drukkerijen in Zitterd, verhuisde heer met mam nao Zitterd. Dao zien aoch hun vijf kinder gebore. Iech es aajdste in 1929, vermoedelijk wel nog in Wolder gemaak, dan koume Bert, Truus, Nick en Jo.

In den oorlogstied raakte pap betrokken bij het verzet. Heer maakte o.a. persoonsbewieze veur geallieerde pilote en andere verzetslui die tusse de teruktrekkende pruese zaote. Dat gebeurde strik geheim, want mam wis dao zelf niks vaan. De waore zelfs lui die em dat koelik hōbbe genomme.

Mer heer waor vermoedelijk socialer es deen NSB-er dee hem heet opgepak met Theunissen, umdat ze 'n ondergronds gezetsje hōbbe gewisseld. Dat gebeurde op 8 september 1944. Tien daog veur de bevrijding. Um 8 oor "s aoves hōbbe SS-ers ze alle twee vermoord op 't sjtort in Zitterd. Op 18 september woorte veer in Zitterd bevrijd. Iech huur mam nog zēgge: "Veur us is 't gein bevrijding"

Veur us gezin braok eine rotten tied aon. Mam stond allein de veur um vief kinder op te voede zonder heure mins en uzze pap. Dee op zoe'n sjmeerige meneer um 't leve koum. Uzze pap woord 43 jaor, de N.S.B.-er ruim 90.

Umdat Zitterd auch nao de bevrijding neet ech veilig waor door de vēul granaten, besloot mam um e tedsje met us nao familie in Wolder te goon.

In Wolder woorte veer bij verschellende families ondergebracht. Mam en de 3 jongste ginge nao 't Vossepad. Ama en Ampa Bronzwaer woende dao met de familie van tant Lies en noonk Jo de Vreede. Met de kinder van us, waor 't dao volle bak.

Bert en iech ginge sjlaope bei tant Jet en noonk Wullem (vaan de pos). 't Waor frapant dat v'r in Zitterd weg ginge veur de granate en veer waore 'n oor bij de pos, doe zeet noonk Wullem: "kom ins kieke, iech huur ein vlegende bom". Veer hōbbe ze gezeen en aoch gehoord, want ze veel aon den euverkant achter de sjaol.

't Waor dat jaor 'ne prachtige winter. Es kinder zien veer wel aon us trèkke gekomme. Met nisjekes en neven en mêt kinder oet Wolder. Sjele in Seelke zien wei. De tussedoor ginge veer nao Ama Crauwels, tant Jes en nonk Nicola en tant Lies en nonk Leo.

't Mètleve van de lui oet Wolder waor geweldig veur us. Es veer bij Manus de melk ginge hoole of bij de kruideneer en de bekker op de Tongerseweg de kmissies doen.

Auch zien Bert en iech inkele daog bij tant Marie en noonk Jozef in Kanne gewees aon 't grenskantoer. Dat waor mêt de Keersmes, wie 't Ardenne Offensief is gewees. 's Nachs de kelder in vanweege 't sjeete op de brök van het Albertkanaal. Den andere daog moste veer door de Amerikane nao Wolder terök gebrach weure, want doe laoge honderde landmijne veur de deur.

Ondaanks dat uzze pap d'r neet mie waor, hōbbe veer toch gooj herinneringen aon Wolder euver gehauwe. Dat heet zeker d'r tou bijgedraage dat iech persueelijk, aoch later geer nao Wolder bin blieve komme. Neet allein door de familie mè auch umdat iech in Wolder dinge koos vergeete die diech toch dien hiel leve bij blieve.

Iech waor dan auch blij verras dat Christina de Jong en Annelies Sturm vaan de Sjtichting Heemkunde "van Wilre tot Wolder" miech ongeveer 1 jaor geleie belde en mich vertelde dat de Sjtichting van plan waor ein herdinkingsplaquette te onthulle veur de oorlogsslagers van Wolder. Iech hōb dao auch geer mien mitwerking tougezag.

Iech wêl names mien familie miene dank oetsjpreke
nao de Sjtichting Heemkunde “Van Wilre tot Wolder” en
dan speciaal nao de dames Christina de Jong en
Annelies Sturm veur de inspanning um de herinnering
aon de Wolderse gevallene en dus auch uzze pap, via
dees herdinkingsplaquette te laote veurt bestoon.

Daoneve wêl iech aoch mien familie en Wolder
bedaanke veur hun sjteun in de maonden nao den
oorlog toen veer ‘t ’t mieste nuudig hadden.

Christina, Annelies en Wolder bedaank.

Deze toespraak werd op 14 maart gehouden door Piet Crauwels in de Petrus en Pauluskerk
te Maastricht-Wolder ter gelegenheid van de plechtige onthulling van een bronzen plaquette
ter herinnering aan de oorlogsslachtoffers van Wolder.